

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

8 septembrie 2011 *

În cauzele conexe C-89/10 și C-96/10,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate de recht-bank van eerste aanleg te Brussel (Belgia) prin deciziile din 29 și, respectiv, din 12 ianuarie 2010, primite de Curte la 17 și, respectiv, la 22 februarie 2010, în procedurile

Q-Beef NV (C-89/10)

împotriva

Belgische Staat,

și

Frans Bosschaert (C-96/10)

împotriva

Belgische Staat,

* Limba de procedură: olandeza.

Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV,

Slachthuizen Goossens NV,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, domnul L. Bay Larsen, doamnele C. Toader (raportor), A. Prechal și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,
grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 3 februarie 2011,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Q-Beef NV și domnul Bosschaert, de J. Arnauts-Smeets, avocat;

— pentru Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV și Slachthuizen Goossens NV, de A. D’Halluin și F. van Remoortel, avocat;

- pentru guvernul belgian, de domnul J.-C. Halleux, în calitate de agent, asistat de Y. Vastersavendts și E. Jacobowitz, avocaten;

- pentru Comisia Europeană, de domnii S. Thomas și H. van Vliet, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 mai 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc conformitatea cu principiile echivalenței și efectivității desprinse din dreptul Uniunii a unui termen special de prescripție de cinci ani prevăzut de dreptul intern al Regatului Belgiei, precum și data la care începe să curgă acest termen.

- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unui litigiu între Q-Beef NV (denumit în continuare „Q-Beef”) și Belgische Staat (C-89/10), pe de o parte, și în cadrul unui litigiu între domnul Bosschaert și Belgische Staat, precum și Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV și Slachthuizen Goossens NV (denumite în continuare „unitățile Goossens”) (C-96/10), pe de altă parte, având ca obiect posibilitatea de a aplica un termen de prescripție de cinci ani în cazul acțiunilor formulate împotriva statului belgian în vederea rambursării cotizațiilor prelevate pentru Fondul pentru sănătatea animalelor și calitatea produselor de origine animală (denumit în continuare „fondul”).

Cadrul juridic

Reglementarea națională privind fondul

Reglementarea din 1987

3 Legea privind sănătatea animalelor din 24 martie 1987 (*Moniteur belge* din 17 aprilie 1987, p. 5788, denumită în continuare „Legea din 1987”) instituia un regim de finanțare a prestațiilor privind combaterea bolilor la animale, precum și îmbunătățirea igienei, a sănătății și a calității animalelor și a produselor de origine animală (denumit în continuare „regimul din 1987”). Potrivit articolului 2 din aceasta, legea menționată avea ca obiectiv „combaterea bolilor la animale în scopul promovării sănătății publice și a prosperității economice a deținătorilor de animale”.

4 Articolul 32 alineatul 2 din Legea din 1987 prevedea:

„[Fondul] este instituit la Ministerul Agriculturii [...]. Acest fond are ca scop să intervină în finanțarea indemnizațiilor, a subvențiilor și a altor prestații legate de combaterea bolilor la animale și îmbunătățirea igienei, a sănătății și a calității animalelor și a produselor de origine animală. Fondul este alimentat din:

1° Cotizațiile obligatorii care revin persoanelor fizice sau juridice care produc, transformă, transportă, prelucrează, vând sau comercializează animale;

[...]

În cazul în care cotizația obligatorie revine unor persoane care transformă, transportă, prelucrează, vând sau comercializează animale sau produse de origine animală, aceasta se repercutează în cazul fiecărei tranzacții până la nivelul producătorului.”

5. Legea din 1987 acorda regelui dreptul de a stabili prin stabili printr-un decret valoarea acestor cotizații obligatorii, precum și modalitățile de percepere. Prin Decretul regal din 11 decembrie 1987 privind cotizațiile obligatorii la Fondul pentru sănătatea animalelor și calitatea produselor de origine animală (*Moniteur belge* din 23 decembrie 1987, p. 19317, denumit în continuare „Decretul din 1987”), a fost instituită o cotizație obligatorie pe bovină, vițel sau porc sacrificat sau exportat în viață, pentru abatoare și pentru exportatori, începând de la 1 ianuarie 1988. Cotizațiile obligatorii impuse abatoarelor și exportatorilor trebuiau repercutate de aceștia asupra furnizorilor de animale, care le repercutau, dacă era cazul, în cadrul lanțului de producție, asupra vânzătorului. Legea și Decretul din 1987 au fost modificate ulterior în mai multe rânduri. Niciunul dintre aceste acte nu a fost notificat Comisiei în temeiul articolului 93 alineatul (3) din Tratatul CEE [devenit articolul 93 alineatul (3) din Tratatul CE, devenit la rândul său articolul 88 alineatul (3) CE].

Legea din 1998

6. În urma Deciziei 91/538/CEE a Comisiei din 7 mai 1991 privind Fondul pentru sănătatea animalelor și calitatea produselor de origine animală din Belgia (JO L 294, p. 43), prin care regimul din 1987 a fost declarat incompatibil cu piața comună, și în temeiul Legii privind crearea unui Fond bugetar pentru sănătatea și calitatea animalelor și a produselor de origine animală din Belgia din 23 martie 1998 (*Moniteur belge* din 30 aprilie 1998, p. 13469, denumită în continuare „Legea din 1998”), acest regim a fost abrogat și a fost înlocuit cu un nou regim (denumit în continuare „regimul din 1998”), care cuprinde un nou sistem de cotizații obligatorii, aplicabil în mod retroactiv începând de la 1 ianuarie 1988, precum și cu un nou fond, Fondul bugetar pentru sănătatea și calitatea animalelor și a produselor de origine animală (denumit, împreună cu fondul instituit sub regimul din 1987, „fondul”). Regimul din 1998 diferă

în esență de cel din 1987 prin faptul că nu prevede cotizații pentru animalele importate și că cotizațiile pentru animalele exportate nu mai sunt exigibile începând din 1 ianuarie 1997.

- 7 Articolul 5 din Legea din 1998 prevede că fondul este alimentat, printre altele, de cotizațiile impuse de rege persoanelor fizice sau juridice care produc, prelucrează, transportă, prelucrează, vând sau comercializează animale sau produse de origine animală.
- 8 Articolul 14 din Legea din 1998 impune cotizații abatoarelor și exportatorilor. Valoarea acestor cotizații variază în funcție de perioada pentru care sunt datorate. Potrivit acestui articol:

„Cotizațiile obligatorii următoare la fond se repercutează asupra abatoarelor și exportatorilor:

[...]

Aceste cotizații obligatorii se repercutează asupra producătorului.

Cotizațiile obligatorii nu sunt datorate decât pentru animalele care provin de pe teritoriul național. Acestea nu sunt datorate pentru animalele importate și nu mai sunt datorate pentru animalele exportate începând de la 1 ianuarie 1997.

În ceea ce privește animalele importate, cotizațiile obligatorii care, începând din 1 ianuarie 1988, au fost plătite în temeiul [Decretului din 1987], modificat prin Decretele regale din 8 aprilie 1989, din 23 noiembrie 1990, din 19 aprilie 1993, din 15 mai 1995,

din 25 februarie 1996 și din 13 martie 1997, sunt rambursate creditorilor care fac dovada că respectivele cotizații obligatorii plătite de ei vizau animale importate, că aceste cotizații obligatorii nu au fost repercutate asupra producătorului sau că repercutarea lor a fost anulată și că au fost plătite toate cotizațiile obligatorii pentru animalele care provin de pe teritoriul național, inclusiv animalele destinate sacrificării exportate și animalele de reproducere și de rentă exportate.”

- 9 Articolele 15 și 16 din Legea din 1998 impun cotizații responsabililor pentru fermele în care există porci, precum și întreprinderilor de produse lactate și titularilor de licențe de vânzare a produselor lactate.
- 10 Articolul 17 al doilea paragraf din Legea din 1998 prevede o compensație de drept între creanțele având ca obiect cotizațiile plătite în temeiul regimului din 1987 și cotizațiile datorate în temeiul regimului din 1998.

Reglementarea națională privind restituirea plății nedatorate și prescripția

- 11 Articolul 1376 din Codul civil are următorul cuprins:

„Cel care primește din greșală sau în mod conștient ceea ce nu îi este datorat se obligă să restituie celui de la care a primit fără temei.”

- 12 Articolul 2262 bis alineatul 1 primul paragraf din Codul civil, astfel cum a fost modificat prin Legea din 10 iunie 1998, intrată în vigoare la 27 iulie 1998, prevede:

„Toate acțiunile personale se prescriu în termen de 10 ani.”

- 13 Articolul 2244 din Codul civil, care definește principalele cauze de întrerupere a prescripției, prevede la primul și la al doilea paragraf:

„Citația, somația de plată sau sechestrul, notificate celui pentru care se dorește prevenirea prescrierii, constituie întreruperea civilă.

O citație întrerupe termenul de prescripție până la pronunțarea unei hotărâri definitive.”

- 14 Articolul 100 alineatul 1° din Legile armonizate privind contabilitatea statului din 17 iulie 1991 (*Moniteur belge* din 21 august 1991, p. 17960, denumite în continuare „Legile armonizate privind contabilitatea”) prevede:

„Se prescriu și se sting definitiv în beneficiul statului, fără a aduce atingere termenele scadente pronunțate prin alte acte cu putere de lege, norme administrative sau convenționale în materie:

1° creanțele care, înainte de a se realiza potrivit modalităților stabilite prin lege sau regulament, nu au fost realizate în termenul de cinci ani care începe să curgă de la data de 1 ianuarie a anului bugetar în cursul căruia au luat naștere;

[...]”

- 15 Articolul 101 din Legile armonizate privind contabilitatea prevede:

„[...] Introducerea unei acțiuni în justiție suspendă prescripția până la pronunțarea unei hotărâri definitive.”

- 16 În ceea ce privește prescripția unei acțiuni în garanție, articolul 2257 din Codul civil prevede:

„Prescripția nu curge în niciun fel:

[...]

În raport cu o acțiune în garanție, înainte ca evicțiunea să se fi produs;

[...]”

Procedura în fața Comisiei

- 17 Conform procedurii prevăzute la articolul 93 din tratat, Comisia a constatat, prin Decizia 91/538, că regimul din 1987 este incompatibil cu piața comună în sensul articolului 92 din Tratatul CEE (devenit articolul 92 din Tratatul CE, devenit la rândul său, după modificare, articolul 87 CE) și că, în consecință, nu mai poate fi aplicat, în măsura în care cotizațiile obligatorii vizau de asemenea, în etapa sacrificării, animale și produse care proveneau din alte state membre.
- 18 Prin scrisorile din 7 decembrie 1995 și din 20 mai 1996, Regatul Belgiei a notificat, conform articolului 93 alineatul (3) din tratat, un proiect de măsuri legislative care viza abrogarea regimului din 1987 și înlocuirea sa cu un nou regim.

- 19 Acest proiect de lege, care urma să devină Legea din 1998, prevedea, printre altele, o soluție la problema impunerii unei taxe pentru animalele importate care determinase Comisia să declare, prin Decizia 91/538, regimul din 1987 incompatibil cu piața comună.
- 20 Proiectul de lege menționat a fost declarat compatibil cu piața comună prin Decizia Comisiei din 30 iulie 1996 privind autorizarea ajutoarelor de stat în cadrul dispozițiilor articolelor [87] și [88] din Tratatul CE (JO 1997, C 1, p. 2).

Acțiunile principale și întrebările preliminare

Cauza C-89/10

- 21 Q-Beef este o întreprindere belgiană care comercializează animale și care, în special, exportă animale. În cadrul exporturilor sale, întreprinderea menționată a plătit diverse cotizații statului belgian în temeiul reglementării aplicabile fondului. Astfel, Q-Beef afirmă că între lunile ianuarie 1993 și aprilie 1998, a plătit o sumă totală de 137 164 de euro, a cărei rambursare o solicită statului belgian.
- 22 În urma Hotărârii din 21 octombrie 2003, van Calster și alții (C-261/01 și C-262/01, Rec., p. I-12249), când s-a stabilit că nu se poate recunoaște un efect retroactiv al Legii din 1998 pentru perioada anterioară deciziei prin care Comisia a declarat compatibil cu piața comună proiectul de lege care a condus la adoptarea acestei legi, Q-Beef a chemat în judecată, la 2 aprilie 2007, statul belgian la rechtbank van eerste aanleg te Brussel, solicitând rambursarea cotizațiilor în cauză.

23 Potrivit instanței de trimitere, în temeiul articolului 100 alineatul 1° din Legile armonizate privind contabilitatea, termenul de prescripție de cinci ani începe să curgă, pentru creanța societății Q-Beef împotriva statului belgian, de la data de 1 ianuarie a anului bugetar în cursul căruia a luat naștere, în speță anul intrării în vigoare a Legii din 1998, și anume de la 1 ianuarie 1998, în urma compensării instituite de această lege între creanțele datorate în temeiul noului regim și cea privind cotizațiile plătite în temeiul regimului din 1987, și expira la 31 decembrie 2002 la miezul nopții. Întrucât statul belgian a fost chemat în judecată la 2 aprilie 2007, creanța societății Q-Beef împotriva statului belgian era prescrisă în raport cu dreptul intern belgian. Potrivit acestei instanțe și contrar susținerilor Q-Beef, Hotărârea van Calster și alții, citată anterior, ar avea numai un efect declaratoriu în raport cu dreptul național și nu ar determina curgerea termenului de prescripție.

24 În aceste condiții, rechtbank van eerste aanleg te Brussel a hotărât să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Dreptul comunitar se opune posibilității ca instanța națională să aplice termenul de prescripție de cinci ani prevăzut în ordinea juridică internă pentru creanțele împotriva statului în cazul unor acțiuni pentru rambursarea taxelor plătite unui stat membru în temeiul unui sistem mixt de ajutoare și de taxe care s-a dovedit nu numai parțial nelegal, ci și parțial incompatibil cu dreptul comunitar, și care au fost plătite înainte de intrarea în vigoare a unui nou sistem de ajutoare și de cotizații obligatorii ce înlocuiește primul sistem și pe care, printr-o decizie finală, Comisia l-a declarat compatibil cu dreptul comunitar, însă nu în măsura în care aceste cotizații sunt impuse cu efect retroactiv pentru o perioadă anterioară datei acestei decizii?

2) Dreptul comunitar se opune posibilității ca un stat membru să invoce cu succes termene de prescripție naționale care îi sunt în mod special favorabile în comparație cu dreptul comun intern pentru a se apăra în cadrul unei proceduri declanșate împotriva sa de un particular în vederea asigurării protecției drepturilor de care

acesta din urmă se bucură în temeiul Tratatului CE, într-un caz precum cel descris de instanța națională, în care aceste termene de prescripție naționale în mod special favorabile au drept consecință imposibilitatea recuperării taxelor care au fost plătite statului membru în temeiul unui sistem mixt de ajutoare și de taxe care s-a dovedit nu numai parțial nelegal, ci și parțial incompatibil cu dreptul comunitar, în condițiile în care Curtea de Justiție a Comunităților Europene nu a constatat incompatibilitatea cu dreptul comunitar decât după expirarea acestor termene de prescripție naționale în mod special favorabile, chiar dacă nelegalitatea exista și anterior?”

Cauza C-96/10

25 Domnul Bosschaert este agricultor de profesie, iar în perioada cuprinsă între anii 1989 și 1996 a plătit societăților Goossens cotizații destinate fondului pentru animalele sacrificate pe seama sa. Domnul Bosschaert plătea cotizațiile societății Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV, care le transmitea la rândul său societății Slachthuizen Goossens NV, care le plătea în cele din urmă fondului menționat. Domnul Bosschaert solicită rambursarea acestor cotizații în valoare totală de 38 842,46 euro, pentru motivul că acestea i-au fost impuse în mod nelegal, legislația în materie fiind contrară dreptului Uniunii.

26 La 31 iulie 2007, în urma pronunțării Hotărârii van Calster și alții, citată anterior, domnul Bosschaert a chemat în judecată în fața rechtbank van eerste aanleg te Brussel, în principal statul belgian pentru a obține rambursarea cotizațiilor plătite de acesta fără a fi datorate și, cu titlu subsidiar, societățile Goossens, în eventualitatea în care acțiunea sa directă împotriva statului belgian nu ar fi admisă.

- 27 Prin memoriile depuse la 21 noiembrie 2007, în cadrul procedurii menționate, societățile Goossens au formulat două cereri incidente împotriva statului belgian, și anume, pe de o parte, o acțiune în garanție în eventualitatea în care acestea ar fi obligate să ramburseze cotizațiile impuse domnului Bosschaert și, pe de altă parte, o acțiune în rambursarea cotizațiilor pe care ele însele le-au plătit la fond.
- 28 Precum în cauza C-89/10, instanța de trimitere arată că, în raport cu dreptul intern belgian, acțiunile în rambursare formulate de domnul Bosschaert și de societățile Goossens împotriva statului belgian s-au prescris. De asemenea, instanța de trimitere consideră că, spre deosebire de ceea ce susține domnul Bosschaert și societățile Goossens, Hotărârea van Calster și alții, citată anterior, este pur declaratorie, în sensul că nu recunoaște caracterul nedatorat al plăților efectuate, întrucât s-ar limita să constate că taxele sunt nelegale în măsura în care sunt impuse cu efect retroactiv.
- 29 În schimb, întrucât acțiunile introduse de domnul Bosschaert împotriva societăților Goossens sunt calificate drept „acțiuni personale”, acestea se prescriu în termen de zece ani. Dat fiind că termenul menționat de zece ani a fost introdus în cazul litigiilor între particulari prin Legea din 10 iunie 1998, care a modificat Codul civil, acesta ar fi început să curgă abia de la 27 iulie 1998, data intrării în vigoare a acestei legi. Prin urmare, la 31 iulie 2007, data introducerii acestor acțiuni, nu intervenise încă prescripția. În ceea ce privește acțiunile în garanție împotriva statului belgian introduse de societățile Goossens la 21 noiembrie 2007, *a fortiori* acestea nu ar fi prescrise, întrucât sunt ulterioare acțiunilor introduse de domnul Bosschaert în cursul lunii iulie 2007.
- 30 În aceste condiții, rechtbank van eerste aanleg te Brussel a hotărât să suspende judecata și să adreseze Curții trei întrebări preliminare, dintre care prima și a treia sunt identice cu prima și, respectiv, cu a doua întrebare din cauza C-89/10, astfel cum au fost reproduse la punctul 24 din prezenta hotărâre, iar a doua este redactată după cum urmează:

„Se opune dreptul comunitar ca, atunci când un stat membru impune taxe unui particular care, la rândul său, este obligat să repercuteze aceste taxe asupra altor particulari cu care are relații comerciale într-un sector în care statul membru a impus un sistem mixt de ajutoare și de taxe, iar acest sistem s-a dovedit ulterior nu numai parțial nelegal, ci și parțial incompatibil cu dreptul comunitar, acești particulari să fie, în temeiul unor dispoziții naționale, supuși unui termen de prescripție mai scurt în privința rambursării de către statul membru a unor cotizații contrare dreptului comunitar, deși ei dispun de un termen de prescripție mai lung în privința acțiunii în rambursarea acelorași cotizații împotriva unui particular care a intervenit în calitate de intermediar, astfel încât acest intermediar se poate regăsi eventual într-o situație în care acțiunea introdusă împotriva sa nu este prescrisă, spre deosebire de cea introdusă împotriva statului membru, iar acest intermediar poate fi astfel urmărit în justiție de alți operatori și trebuie, dacă este cazul, să cheme statul membru în garanție, dar nu poate solicita acestui stat membru rambursarea cotizațiilor pe care el însuși le-a vărsat în mod direct acestuia din urmă?”

- 31 Prin Ordonanța președintelui Curții din 6 aprilie 2010, cauzele C-89/10 și C-96/10 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Observație preliminară

- 32 În conformitate cu o jurisprudență constantă, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne din fiecare stat membru atribuția de a desemna instanțele competente și de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția deplină a drepturilor conferite justițiabililor de

dreptul Uniunii, cu condiția ca modalitățile menționate să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare din dreptul intern (principiul echivalenței) și, pe de altă parte, să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în special Hotărârea din 19 mai 2011, Iaia și alții, C-452/09, Rep., p. I-4043, punctul 16 și jurisprudența citată).

Cu privire la prima întrebare în cauzele C-89/10 și C-96/10

- 33 Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă dreptul Uniunii se opune, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, aplicării unui termen de prescripție de cinci ani, prevăzut în ordinea juridică internă pentru creanțele împotriva statului, în cazul unor acțiuni în rambursarea unor taxe care au fost plătite cu încălcarea dreptului Uniunii în temeiul unui „sistem mixt de ajutoare și de taxe”.
- 34 În această privință, este important de amintit că, în absența unor norme armonizate în materia rambursării taxelor impuse cu încălcarea dreptului Uniunii, statele membre își păstrează dreptul de a aplica modalitățile procedurale prevăzute în sistemele lor juridice interne, în special în materia decăderii, sub rezerva respectării principiilor echivalenței și efectivității.
- 35 În prezenta cauză, s-ar părea că principiul echivalenței nu ar fi încălcat, în măsura în care termenul de prescripție de cinci ani se aplică tuturor creanțelor împotriva statului belgian și în care aplicabilitatea sa nu depinde de aspectul dacă aceste creanțe rezultă dintr-o încălcare a dreptului național sau a dreptului Uniunii, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere.

- 36 În ceea ce privește principiul efectivității, Curtea a recunoscut compatibilitatea cu dreptul Uniunii a stabilirii unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor, sub sancțiunea decăderii, în vederea asigurării securității juridice, stabilire care protejează în același timp și contribuabilul, și administrația în cauză. Astfel, asemenea termene nu sunt de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii, chiar dacă, prin definiție, împlinirea acestor termene determină respingerea, în tot sau în parte, a acțiunii intentate (a se vedea Hotărârea Iaia și alții, citată anterior, punctul 17 și jurisprudența citată). În această privință, de exemplu, un termen național de decădere de trei ani a fost considerat rezonabil (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 aprilie 2010, Barth, C-542/08, Rep., p. I-3189, punctul 29).
- 37 Astfel cum rezultă din deciziile de trimitere, în acțiunile principale nu se contestă că termenul de prescripție aplicabil este un termen de cinci ani, care, în lipsa unor împrejurări deosebite aduse la cunoștința Curții, nu poate fi considerat contrar principiului efectivității.
- 38 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima întrebare în cauzele C-89/10 și C-96/10 că dreptul Uniunii nu se opune, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, aplicării unui termen de prescripție de cinci ani, prevăzut în ordinea juridică internă pentru creanțele împotriva statului, în cazul unor acțiuni în rambursarea unor taxe care au fost plătite cu încălcarea dreptului Uniunii în temeiul unui „sistem mixt de ajutoare și de taxe”.

Cu privire la a doua întrebare în cauza C-96/10

- 39 Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă dreptul Uniunii se opune unei reglementări naționale care, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, acordă unui particular un termen mai lung pentru obținerea rambursării taxelor de la un alt particular care are rol de intermediar, căruia i-au fost plătite și care le-a achitat în contul primului particular, în beneficiul

statului, deși, dacă ar fi plătit aceste taxe direct statului, acțiunea acestui prim particular ar fi fost supusă unui termen mai scurt.

- 40 În speță, potrivit instanței de trimitere, acțiunea în rambursare a domnului Bosschaert și cea a societăților Goossens împotriva statului belgian s-au prescris în urma împlinirii termenului de prescripție special de cinci ani prevăzut pentru creanțele asupra statului, în timp ce acțiunea domnului Bosschaert împotriva acestor societăți nu este prescrisă, întrucât a fost introdusă în termenul de prescripție de 10 ani aplicabil restituirii plății nedatorate între particulari.
- 41 În acest context, trebuie de asemenea amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, dreptul Uniunii nu interzice unui stat membru să opună acțiunilor în rambursarea impozitelor percepute cu încălcarea dreptului Uniunii un termen național de decădere de trei ani care derogă de la regimul comun al acțiunii în restituirea plății nedatorate între particulari, supusă unui termen mai favorabil, din moment ce acest termen de decădere se aplică în același mod atât acțiunilor în rambursarea acestor impozite care se întemeiază pe dreptul Uniunii, cât și acțiunilor care se întemeiază pe dreptul intern (a se vedea Hotărârea din 15 septembrie 1998, Edis, C-231/96, Rec., p. I-4951, punctul 39, și Hotărârea Spac, C-260/96, Rec., p. I-4997, punctul 23, precum și Hotărârea din 10 septembrie 2002, Prisco și CASER, C-216/99 și C-222/99, Rec., p. I-6761, punctul 70).
- 42 În plus, termenele de prescripție îndeplinesc, în general, funcția de asigurare a securității juridice, care protejează deopotrivă contribuabilul și administrația în cazură (a se vedea în acest sens Hotărârea Edis, citată anterior, punctul 35, și Hotărârea din 28 octombrie 2010, SGS Belgium și alții, C-367/09, Rep., p. I-10761, punctul 68). Curtea a considerat de asemenea că principiul efectivității nu este încălcat în cazul unui termen național de prescripție invocat a fi mai avantajos pentru administrația fiscală decât termenul de prescripție în vigoare pentru particulari (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2008, Ecotrade, C-95/07 și C-96/07, Rec., p. I-3457, punctele 49-54).

- 43 În schimb, principiul efectivității ar fi încălcat în ipoteza în care societățile Goossens nu ar fi avut nici dreptul să obțină rambursarea taxei vizate pe o perioadă de cinci ani, nici posibilitatea, în urma unei acțiuni în restituirea plății nedatorate formulate ulterior împlinirii termenului menționat de domnul Bosschaert împotriva societăților amintite, de a se îndrepta împotriva statului, astfel încât consecințele plății nedatorate a taxelor imputabile statului ar fi suportate numai de aceste societăți intermediare.
- 44 Cu toate acestea, în acțiunea principală, potrivit instanței de trimitere și contrar susținerilor guvernului belgian formulate în observațiile scrise, dacă societățile Goossens ar fi obligate să ramburseze domnului Bosschaert cotizațiile percepute fără să fie datorate, acestea ar putea să recupereze sumele în cauză de la stat nu prin formularea unei acțiuni în restituirea plății nedatorate împotriva acestuia, care ar fi fost deja prescrisă având în vedere termenul special de decădere de cinci ani, ci prin formularea unei acțiuni în garanție referitoare la o obligație personală. Astfel, potrivit instanței de trimitere, nu a intervenit prescripția în cazul acțiunilor în garanție introduse de societățile Goossens la 21 noiembrie 2007 împotriva statului belgian.
- 45 În consecință, trebuie să se răspundă la a doua întrebare în cauza C-96/10 că dreptul Uniunii nu se opune unei reglementări naționale care, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, acordă unui particular un termen mai lung pentru obținerea rambursării taxelor de la un alt particular, care are rol de intermediar, căruia i le-a plătit fără să fie datorate și care le-a achitat în contul primului particular, în beneficiul statului, deși, dacă ar fi plătit aceste taxe direct statului, acțiunea acestui prim particular ar fi fost supusă unui termen mai scurt, care derogă de la regimul de drept comun al acțiunii în restituirea plății nedatorate, în măsura în care particularii care au calitatea de intermediari pot în mod efectiv să solicite statului sumele pe care, dacă este cazul, le-au achitat în beneficiul altor particulari.

Cu privire la a doua întrebare în cauza C-89/10 și la a treia întrebare în cauza C-96/10

- 46 Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, faptul că Curtea a constatat, într-o hotărâre pronunțată în urma unei trimeri preliminare, incompatibilitatea caracterului retroactiv al reglementării naționale în cauză cu dreptul Uniunii are incidență asupra datei la care începe să curgă termenul de prescripție prevăzut de dreptul național pentru creanțele asupra statului.
- 47 În primul rând, trebuie precizat că, după cum a arătat avocatul general la punctul 55 din concluziile prezentate, problema stabilirii datei la care începe să curgă termenul de prescripție intră, în principiu, sub incidența dreptului național. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, eventuala constatare de către Curte a încălcării dreptului Uniunii, în principiu, nu are incidență asupra datei la care începe să curgă termenul (a se vedea Hotărârea Iaia și alții, citată anterior, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 48 În al doilea rând, contrar susținerilor reclamantilor din acțiunea principală și potrivit unei jurisprudențe constante, o hotărâre pronunțată în urma unei trimeri preliminare nu are o valoare constitutivă, ci pur declarativă, cu consecința că efectele sale se aplică, în principiu, de la data intrării în vigoare a normei interpretate (a se vedea Hotărârea din 12 februarie 2008, Kempter, C-2/06, Rec., p. I-411, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 49 În ceea ce privește data la care începe să curgă termenul de prescripție, este adevărat că anterior Curtea a statuat că, până la momentul transpunerii corecte a unei directive, statul membru care nu și-a îndeplinit obligațiile nu poate să invoce caracterul tardiv al unei acțiuni judiciare introduse împotriva sa de un particular pentru protecția drepturilor conferite acestuia de dispozițiile acestei directive, termenul acțiunii din dreptul național neputând începe să curgă decât de la această dată (a se vedea Hotărârea din 25 iulie 1991, Emmott, C-208/90, Rec., p. I-4269, punctul 23).

- 50 Totuși, potrivit unei jurisprudențe constante ulterioare Hotărârii Emmott, citată anterior, Curtea a admis ca statul membru care nu și-a îndeplinit obligațiile să poată opune decăderea din dreptul de a formula acțiuni în justiție, chiar și în cazul în care, la data introducerii cererilor, acesta nu transpusesese încă în mod corect directiva în cauză, considerând că soluția care reiese din Hotărârea Emmott fusese justificată de împrejurările proprii acestei cauze, în care decăderea condusese la lipsirea totală a reclamantei din acțiunea principală de posibilitatea de a invoca dreptul său în temeiul unei directive (a se vedea Hotărârea Iaia și alții, citată anterior, punctul 19 și jurisprudența citată).
- 51 În această privință, Curtea a precizat că dreptul Uniunii nu se opune ca o autoritate națională să invoce împlinirea unui termen de prescripție rezonabil decât dacă conduita autorităților naționale coroborată cu existența unui termen de decădere au drept rezultat lipsirea totală a unei persoane de posibilitatea de a-și valorifica drepturile în fața instanțelor naționale (a se vedea în acest sens Hotărârea Barth, citată anterior, punctul 33, precum și Hotărârea Iaia și alții, citată anterior, punctul 21).
- 52 Potrivit instanței de trimitere, în acțiunea principală, termenul de prescripție a început să curgă la 1 ianuarie 1998 și s-a împlinit la 31 decembrie 2002, în timp ce Hotărârea van Calster și alții, citată anterior, a fost pronunțată abia la 21 octombrie 2003, adică mult după împlinirea termenului special de prescripție de cinci ani. Cu toate acestea, stabilirea datei la care începe să curgă termenul menționat la 1 ianuarie 1998 nu a fost de natură să lipsească total persoanele interesate de posibilitatea de a-și valorifica drepturile de care beneficiază în temeiul dreptului Uniunii în fața instanțelor naționale, după cum s-a demonstrat prin acțiunile judiciare formulate în fața instanțelor belgiene în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea van Calster și alții.
- 53 Având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă la a doua întrebare în cauza C-89/10 și la a treia întrebare în cauza C-96/10 că, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, faptul că Curtea a constatat, într-o hotărâre pronunțată în urma unei trimeri preliminare, incompatibilitatea caracterului retroactiv al reglementării naționale în cauză cu dreptul Uniunii nu are incidență asupra datei la care

începe să curgă termenul de prescripție prevăzut de dreptul național pentru creanțele asupra statului.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- ⁵⁴ Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

- 1) Dreptul Uniunii nu se opune, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, aplicării unui termen de prescripție de cinci ani, prevăzut în ordinea juridică internă pentru creanțele asupra statului, în cazul unor acțiuni în rambursarea unor taxe care au fost plătite cu încălcarea dreptului Uniunii în temeiul unui „sistem mixt de ajutoare și de taxe”.**

- 2) Dreptul Uniunii nu se opune unei reglementări naționale care, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, acordă unui particular un termen mai lung pentru obținerea rambursării taxelor de la un alt particular, care are rol de intermediar, căruia i le-a plătit fără să fie datorate și care le-a achitat în contul primului particular, în beneficiul statului, deși, dacă ar fi plătit aceste taxe direct statului, acțiunea acestui prim particular ar fi fost supusă unui termen mai scurt, care derogă de la regimul de drept comun al acțiunii**

în restituirea plății nedatorate, în măsura în care particularii care au calitatea de intermediari pot în mod efectiv să solicite statului sumele pe care, dacă este cazul, le-au achitat în beneficiul altor particulari.

- 3) În împrejurări precum cele din acțiunea principală, faptul că Curtea a constatat, într-o hotărâre pronunțată în urma unei trimiteri preliminare, incompatibilitatea caracterului retroactiv al reglementării naționale în cauză cu dreptul Uniunii nu are incidență asupra datei la care începe să curgă termenul de prescripție prevăzut de dreptul național pentru creanțele asupra statului.**

Semnături